

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ ΠΡΟΣ ΑΠΟΦΥΓΗΝ...;

Κύριε Διευθυντά.

Με εκπληξη διάβασα σε επίσηλη, που υπογράφεται από τους «υπερμάχους»...! ότι προωθούμε «στην ψαλτική τέχνη» που επικρατεί, τονίζουμε ότι η Ίερα Σύνοδος «κατάδεικται την τεχνοτροπία Καρά αλλά η Αρχιεπισκοπή Αθηνών διατηρεί εν λειτουργία μία σχολή (της Ζωοδόγου Πηγής) όπου διδάσκειται η εν λόγω τεχνοτροπία».

Θεωρώ, μετά από όλα αυτά, υποχρεωσή μου να ενημερώσω όσους έχουν «δεξιούς λογισμούς», όπως έλεγε ο γέροντας Παΐσιος, ότι δεκάδες απόφοιτοι και μαθητές της σχολής μας ψάλλουν σε ναούς και ιερές μονές όχι μόνο του Έλληνικού χώρου αλλά και «όπου γής» Ὀρθόδοξοι υπηρέτουντας την ψαλτική τέχνη και την Εκκλησία.

Ἡ ανανύριση της εργασίας μας στη σχολή επιβεβαιώνεται από τη φύση της, η οποία μάλλον εννοεί...

Ἡ διδασκαλία στη σχολή είναι σύμφωνα με τα σχετικά άρθρα της εφημερίδας της Κυβερνήσεως και τα προβλεπόμενα του αρμοδίου φορέα, που είναι το Ὑπουργεῖο Πολιτισμοῦ. Πάντοτε στις εξετάσεις των διπλωματούχων παρευρίσκονται εκπρόσωποι του Ὑπουργείου Πολιτισμοῦ και της Ίερης Αρχιεπισκοπῆς Αθηνών. Οἱ ανωτέρω είναι αὐτότεκες και αὐτήκοι μάρτυρες ὅτι διδάσκονται ἀπὸ μόνον τὰ ἐκ τού νομοῦ προβλεπόμενα ἀλλὰ ὅτι προχωρούμε ἕνα βήμα πρὸς μπροστά —εἰς τύπον ἐργαστηρίου διὰ τῶν διπλωματούχων— μὲ τὴ μελέτη παλαιῶν συνθέσεων, μελοποιῶν ὅπως ὁ Γ. Κοκουλέλης, ὁ Ἱερός Μητροπολίτης κ.ἀ. Θεωρητικῶν συγγραμμάτων ὅπως ὁ «Ἀγιοπολίτης», ἡ ἐξήγησις περὶ τῆς ψαλτικῆς— τοῦ ἱερομονάχου Γαβριὴλ, ἡ «εἰσαγωγή Μουσικῆς» Κυριλλοῦ τοῦ Μαρμαρηνοῦ ἀλλὰ και νεωτέρων ὅπως τῶν Κ. Φάχου, Σ. Καρά, Α. Ευθυμιάδη, Γ. Κωνσταντίνου.

Κεντρικὴ θέση θέσφα κατατέχει ἡ θεωρητικὴ διδασκαλία τῶν Τριῶν διδασκάλων, αὐτὴ ποὺ ἐπισημαίνεται στο σχετικὸ ἐγκύκλιον σημείωμα τῆς ἱ. Συνόδου μετὰ τὰ παλαιὰ ἀπληρομάτῳ τῶν ἡγῶν, τῆς μελωδικῆς ἐξέλιξης τῆς ἐπιτροπῆς, τὴν πολυχρῆμα μέση στὴν οκταπεντάχρη ἀλλὰ και τὰ σημάδια (ἐκφραστικὰ ἢ χειρωνακικά), ποὺ οἱ ἱερεῖς διδασκάλων γνωρίζουν, σημεία και χαρακτηριστικὰ ποιητικὰ οἰσιωθέντων και στὴ γραπτὴ παράδοση, ὅπως ἀποδεικνύεται ἀπὸ τὴν ἐρευνα, ἀλλὰ ἐπιβεβαιώνονται και στὴν προφορικὴ παράδοση τῶν παροδονακῶν ψαλλτῶν. Ἐνυπάρχουν ἀεὶ σε ἄλλες αὐτῆς διαφορετικῆς προσωπικῆς καταγραφῆς τῶν πρωτοψαλλτῶν —ἐκδοτῶν, ποὺ δὲν χωροῦν ὀπτικά στὰ κλασσικὰ κείμενα ἀλλὰ τὰ ἐρμηνεύουν— «κατὰ τὴν παράδοσιν αὐτῶν».

Ἡ προσκόλλησις μόνον στὴν ἐκδοχὴ τοῦ ἐνός ὁδηγεῖ στὸ θεωρούμενο ὡς τὸ τρίτο αἶτιο καταπτώσεως τῆς μουσικῆς κατὰ τὴ Μουσικὴ Ἐπιτροπὴ τοῦ 1881, τὸ ὅτι ἀναφέρεται στους μουσικοδιδασκάλους «οἵτινες μὴ ἀρκούμενοι εἰς τὰ ἀρχαία και κλασσικὰ ἡμῶν μέλη, ἐπιούτησαν και ἐποικίλουν κατ' ἀρέσκασιν τὸ ὁμοιολόγιον τῆς ὀρθόδοξου ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας διὰ πλῆθος νέων μελῶν, ὅτινα καιτοί φέρουσιν ἰδίον αὐτοτελὴ πνευματικὴν ἀξίαν, ἀπεμάκρυνον ὅμως κατ' ὄλιγον τὸ ἱερὸν ἡμῶν μέλος ἀπὸ τῆς ἀρχικῆς αὐτοῦ ἀφελείας και ἀπλότητος, ἐν ἣ ἐγκείται τὸ ὕψος και τὸ μεγαλεῖον αὐτοῦ...».

Ἡ σχολὴ μας, προσπαθεῖ νὰ ἐπιτύχει τοὺς στόχους τῆς γιὰ τὴν ὅσο τὸ δυνατόν πληρέστερη και εὐρεία γνώση τῶν μαθητῶν μὲ διπλωματικὰς ἐργασίες, ποὺ δὲν ἀρχίζουν και τελειώνουν στὴ θεωρητικὴ ἀπόδοση τοῦ «Κύριε ἐκέκραξο» τοῦ Ἀναστασιαστοῦ (ἦχος Α', ὕλη Β' ἔτους), ἀλλὰ μὲ ἐργασίες συγκριτικῆς γραπτῆς (ἐξηγήσεις τῶν Τριῶν διδασκάλων) και προφορικῆς παράδοσης (πληθικὰ ντοκουμέντα παλαιῶν και νέων πρωτοψαλλτῶν), και θεωρητικῆς τεκμηρίωσός τους μὲ βάση τὰ ὑπάρχοντα θεωρητικὰ συγγράμματα (παλαιὰ και νέα) και ἐρευνητικῆς ἐργασίας, ποὺ φέρ-

νουν στὸ φῶς λύσεις γιὰ πολλὰ θέματα, ποὺ δυστυχῶς σήμερα ἰδιῶς εἰδὼν κανεὶ τὴ μουσικὴ τῆς Ἐκκλησίας προσηλωτῆ μὲ τῶσε ἀποδιδῶν (τοῦ τῶδε και τοῦ δεῖνα) και ὄχι φιλόδοξο πνεύματος.

Ἐνδεικτικὰ ἀναφέρω ὀρισμένες ἀπὸ τῆς ἐργασίας διπλωματούχων τῆς σχολῆς μας:

—Σύγκρισις τῶν: Α' ἐθνωθίου, «Δουλοῦ Κυρίου», Δοξαστικῶ Ἀναστάσεως και «Λόγον ἀνάθεον» στὶς 3 ἐξηγήσεις (Χουρμουζίου, Γρηγορίου, Ἐφειοῦ).

—Ἐρμηνεῖα και ἀπόδοσις μουσικῶν θέσεων ἀπὸ τὸν Μητροπολίτην πρῶτην Πατρίων κ. Νικόδημο.

—Οἱ ἐνέργειες τῶν σημαδιῶν και τῶν ποιητικῶν χαρακτήρων στὴν ἀναλυτικὴ γραφὴ τοῦ Γ. ζωοδόγου Σύρκα.

—Ἡ καταγραφή τῆς προφορικῆς ψαλτικῆς παράδοσός τοῦ Ἁγ. Ὄρουσ ὑπὸ Μελετίου Σικωτίου.

—Ἐρμηνευτικῆς προεγγύσεως σὲ Ἁγιορείτες και Κωνσταντινουπολίτες ψάλλτες στὸν π. Διονυσίου Φερφίρη, τὸν π. Φωμῆ (τῶν Φωμῶδων), τὸν π. Δανιὴλ, τὸν π. Ἄκασι και τὸν π. Στέφανο (τῶν Δανιηλαίων), τοὺς Ἀρχόντες Πρωτοψαλλτῆς τῆς ΜΤΧΕ Ἰακώβο Ναυτιλιῶτη, Κωνσταντίνου Πρίγιου, Θρασοῦβουλο Στανίτσα και Λεωνίδα Ἀστέρη.

Οἱ μαθητῆς μας διδάσκονται —ὡς προστάδιο τοῦ Πανεπιστημίου— ὅσα θεωροῦνται αὐτονόητα γιὰ τοὺς διδασκόντες και διδασκόμενους τῶν Μουσικολογικῶν Τμημάτων τῶν Πανεπιστημίων.

Τὸ ἴδρυμα Μουσικολογίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος στὴ συνέχεια, μὲ τὴν ἐρευνητικὴ ἐργασία τοῦ καθηγητοῦ τῆς Μουσικολογίας τοῦ Πανεπιστημίου Αθηνῶν Γρηγορίου Στάθη, συνηγορεῖ και θεωρεῖ ἀπαραίτητὴ τὴ διδασκαλία τῶν, παραδοσόμενων ἀπὸ τὸ χειρόγραφο και τὴν παράδοσι, παλαιῶν ἀπληρομάτῳ, τῶν ἡγῶν και τῶν κλάδων τους, τῶν σημαδιῶν, τῶν μελωδικῶν ἐξέσεων...

Στὴ σχετικὴ εἰσηγήσή τοῦ τοῦ Σεπτεμβρίου τοῦ 2001 ἀναφέρεται:

α) Στὰ 5 κύριους σημάδια, ποὺ δὲν εἶναι θέσφα οἱ Σίμωνος Καρά, ὅπως καταγγέλλουν οἱ διάφοροι αὐτοκλήτοι τιμητῆς, ἀλλὰ «τῆς παλαιῆς σημειογραφίας, ποὺ τὰ γνωρίζουν οἱ ἱερεῖς διδασκάλων και τὰ χρησιμοποιοῦσαν στὶς πρωτοεξηγήσεις τους...» και συνεχίζει: «...ἡ χρήση τους δὲν παραφεύρει τὴ σημειογραφία, οὔτε περισσότερο τὸ μέλος, ἴσα ἴσα και τὴ σημειογραφία εὐκολύνει και τὴν ἀπόδοσι Ἡ ἐπιστημονικὴ πλουτισμοῦ και σφαιρικοῦ προδοσασμοῦ τῆς σημειογραφίας ἀποτελεῖ και τίποτε περισσότερο».

β) Στὶς ὀνομασίες τῶν ἡγῶν [κύριον, πλάγιον, μέσοι, παρῶμοιο, παραπλάγιον, δίφωνον, τρίφωνον, τετράφωνον, πεντάφωνον, ἐπτάφωνον] ὄχι ὅσοι τοῦ Σ. Καρά και πάλι, ἀλλὰ σύμφωνα και μὲ τῆς προεξιῆς τῆς Ψαλτικῆς Τέχνης τρὶν ἀπὸ τὸ 1814 ἀλλὰ και τὴ σημειογραφικὴ ἐνδειχὴ στὶς μαρτυρίες ἀπὸ τυπωμένα βιβλία, στὴ συνέχεια, Ἀναρωτιέται μάλιστα ὁ κ. Στάθης και ὠστὰ: «Τὶ κακὸ εἶναι ἀνὰ τὴ γνωρίζουμε πάλι τῶρα και τὸ λέμε τὰ πράγματα μὲ τ' ὄνομά τους τὸ ἑλληνικό»; (Ἡ ὀνομασία τῶν κλάδων τῶν ἡγῶν ἀλλοιωτῆ μὲ τὴ χρήση τοιρωτικῶν μακκαθῶν δειχνεῖ μάλλον ὀνομασία ἢ ἀδυναμία τῆς ὀνομασίας και σωτῆς ὀρολογίας τους).

Τέλος ὑπάρχει ἀναφορὴ και στὶς ἐξέσεις, ὅτι ἀποτελοῦν συστατικὸ ἴδιωμα και γνωριστικὴ ἰδέα τοῦ κάθε ἡχου (Γαβριὴλ ἱερομόναχος, ΙΕ' αἰῶνος).

Ἡ Μουσικὴ Ἐπιτροπὴ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου τοῦ 1881 εἶναι αὐτὴ, ἡ ὅση «ἀνεγράψεν ὅσα σχετίζον ἀπαραίτητον τοῦ ἱεροῦ μέλους τῆν ἑξῆς, και εἰσηγογεν ἐν τῇ ὑπαρχούσῃ γραφῇ σημεία τῆν πρὸς τοῦτο, ...καθὼτι θέλει ἐκλείπει τελετικῶς ἢ φωνητικῆς παράδοσιν».

Θεωροῦμε τιμὴ μας ὡς Σχολὴ Ἐκκλησιαστικῆς Μουσικῆς τοῦ ἱ. Ν. Ζωοδόγου Πηγῆς, ὅτι ὁ Λυκούργος Ἀγγελόπουλος, ὁ ὅσιος ἔχει τιμηθεῖ αὐτοπροσώπως ἀπὸ τὴν Α.Θ.Π. τῶν Οἰκουμενικῶν Πατριαρχῶν κ. Βαρθολομαῖο στὶς θρυελλῆς μὲ τὸ ὄφικιο τοῦ Ἀρχόντος Πρωτοψαλλτοῦ τῆς Ἀγιατάτης Ἀρχιεπισκοπῆς Κωνσταντινουπόλεως.

ὡς, τὸν Πρόεδρο τῆς Ἑλληνικῆς Δημοκρατίας μὲ τὴν ἀπονομή τοῦ ἀγαυοῦ σταυροῦ τοῦ Τάγματος τοῦ Φοίνικος, τὴν ἱερά Σύνοδο τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος μὲ τὴν «εὐαρέσκεία» τῆς και τὴν ἀπονομή τοῦ παρασημοῦ τοῦ Ἀποστόλου Παύλου, συνεργάεται μαζί μας.

Ἄλλωστε και αὐτοὶ ἀκόμη οἱ κατηγοροῦ τοῦ ἔχουν συνηγορεῖ ὅτι τιμῶν τὸ ἐργο και τὴν προσφορὴ τοῦ σπὴ διδασκῆ τῆς Βυζαντινῆς μουσικῆς.

Εἶναι αὐτὸς, ποὺ μὲ τὴν Ἑλληνικὴ Βυζαντινὴ Χορωδία ἐπὶ 30 χρόνια εἶναι ὁ πρεσβευτῆς τῆς ἐκκλησιαστικῆς μας μουσικῆς σὲ 31 και πλέον χώρες μὲ χιλιάδες παρουσίες...

Στὴ γνωμάτευσι τοῦ Μητροπολίτου πρῶτην Πατρίων κ. Νικόδημο ἀναφέρονται μονομερῆς μόνον τὰ ὄνόματα ὀλίγων Κωνσταντινουπολιτῶν ψαλλτῶν και λησιμονοῦνται κορυφαῖοι Ἁγιορείτες ψάλλτες ὅπως ὁ διάκονος Διονυσίου Φερφίρης και ὁ π. Δοσίθεος Κατουνακιωτῆς (πολλοὶ γνωρίζουν τὴ σχέση σεβάσμου και συνεργασίας τους μὲ τὸ Λυκούργο Ἀγγελόπουλο ἀπὸ τῆς δεκαετίας τοῦ 70) ἀλλὰ και συγχρόνων ὅπως οἱ Δανιηλαῖοι και οἱ Θωμάδες...

Ἡ ἀναφορὰ στὴν ἱ. Μ. Βατοπαϊδίου και μάλιστα μὲ τὴν κινδυνολογία ὅτι «διακυβεύεται τὸ γνήσιον ἁγιορείτικόν ὕψος» τοῦλάχιστον ἀτυχῆς εἶναι, διότι τὸ Ἅγιον Ὄρος μὴ μόνον ποὺ νὰ δευχεῖ και νὰ ἀπορρίψει...

Ἐπιπροσθέτως, σχετικὰ μὲ τὸ πρόσωπό μου, ὁ Σεβασμιώτατος ἀναφέρει «πατριῶτικῶς»: «Ἡ φωνὴ και ἡ μελωδία ψάλλτο τινὸς ἐκτὸς Ἁγίου Ὄρου διατελοῦντος και διδασκόντος...». Εἶμαι «κοσμικός», ἀλλὰ δέχθηκα ἀφένος τὴν πνευματικὴ «εὐλογία» τοῦ γέροντος Ἰωσήφ τοῦ Βατοπαϊδίου, τοῦ χαρισματικῶ Διονυσίου τῆς Κολιτσῆς, και τὴν μουσικὴ «εὐλογία» τῶν ἱγνῶν τοῦ Βατοπαϊδίου και Βασιλείου τῆς Κολιτσῆς και ἀφετέρου τὴν ἐνθάρρυνση και ἐπιβάρυνση νεωτέρων Ἁγιορειτῶν μὲ μουσικὴ ἱστορία και καθαρότητα καρδίας:

«Πολλὰ και ὀπερα συγγραφήρια δὲ ἀλλὰ ὅπου κανεὶται και προσφέρεται ὑπὲρ τῆς Βυζαντινῆς μουσικῆς... εὐχόμεν μὲ τῆς καλῆς προσπάθειας και πάλι ἡ ἀνάστασις Βυζαντινῆς μουσικῆς μὴ νὰ φθάσει εἰς τὴν μεγάλην ἀξίαν και ὄξυν τῆς. Ὁ καλὸς ὡς ἴδιος εἶναι ἀπὸ τὸν Θεόν γι' αὐτὸ κανεὶται τὸ πᾶν».

«Ἐπιμὴ θαυμάσια τὴν προσφορὰν και τὸν κόπον σου γιὰ τὴν ἐκκλησιαστικὴν μας μουσικὴν και μὴ κόμπεσαι ἀπὸ τῆς ἠλιθιοῦσας και μεμψιμοιρίας κρισίως τῶν «ἐπιθῶμων». Σὺ νὰ λέγεις: «Τὰ μῦθὰ τοῦ κόσμου ἐξελέξατο ὁ Θεός», τὸ «χαίρειν μετὰ γαρόντων», μὴ ελέγε κάποτε ὁ Γ. Παΐσιος, ἀπατεῖ περισσότερο ψυχικὴ λεβεντιά ἀπὸ τὸ «κλαίειν μετὰ κλαίωντων». Ὁ Θεὸς νὰ ἴδῃ εὐλογίῃ εἰς συνεχῆ τῆς ἱεροψαλτικῆς προσφορᾶς Σας».

Ἄλλὰ και ἐκτὸς Ἁγίου Ὄρου ὁ σεβάστος ἀειμνηστὸς δάσκαλος Ἰωάννης Φουνοτούλης ἔγραψε στὰ 2005: «Παρακοινοῦθα ἀπὸ μακρῶς ὅλες ὡς τῆς προσπάθειας γιὰ τὴν προβολὴ και ἀνάδειξη τῆς ἐκκλησιαστικῆς μας μουσικῆς και χαίρομαι ποὺ εἶθε πρωτοπόρος σ' αὐτὸ τὸ ἔργο. Οἱ καρποὶ ἤδη φαίνονται και θά φανοῦν στο μέλλον καλύτερο και ἐνεργητικό γιὰ τὴν λειτουργίαν μας πρῶτῃ, ποὺ εἶναι ταλαιπωρεῖται ἀπὸ τὴν ἀγνοία τῶν ἐγασμῶν και τῆς ἀντιπαροδοσιακῆς ἐνεργείας ὀλιγων μας».

Οἱ χιλιάδες ἐπισκόπιτες ἄλλωστε τῆς ἱ. Μ. Βατοπαϊδίου, εἰδημονες και μὴ, και πρῶτα οἱ ψαλτικῆς ἀδελφότητας τοῦ Ἁγίου Ὄρου, μὲ τῆς ὁσιες συμπάλλουν οἱ πατέρες τῆς ἱ. Μ. Βατοπαϊδίου και στὴ μὴν Βατοπαϊδίου ἀλλὰ και ὅπου ἄλλοι καλοῦνται νὰ ψάλλουν, γενῶνται ποὺ καρποὶ αὐτῆς τῆς λειτουργικῆς τέχνης και ὄχι ἐφευριστικῆς «μουσικολογικῶς» ζητήματα προσωπικῶν ἐρίδων και φθόνου...

Ἡ Ἐκκλησία, ποὺ ὑπηρετοῦμε ἐμεῖς και οἱ μαθητῆς μας γνωρίζει τὴν ἐμμονὴν μας στὴν παράδοσι και τὸ σεβασμὸ μας ἀπὸ τὸν τερῶστο ἔργο, θεωρητικό και πρακτικό, τῶν Τριῶν διδασκάλων. Μὲ τὸ ἐγκύκλιον σημείωμά τῆς ἱεράς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος θέλει ἐμμέσως πλὴν σαφῶς νὰ προβλημάσει και νὰ νοθεύσει μάλλον ὀλιγων ὄσους δὲν τὸ γνωρίζουν.

Ἐμεῖς διδασκούμε τὸ παροδοσιακό και ὄχι τὸ δικτικότροπο ὀρομικό ἰσοκράτῳ. ψάλλουμε ἀπὸ «διφθέρως», ὡς ὀρίζει ἡ Ἐκκλησία μὲ τὴ «κλασσικῶν» μελοποιῶν, δὲν ἀδρασκούμε στὸ τρίφωνο και τετράφωνο, δὲν διδασκούμε μὲ πᾶν και ἐρηφονία.

Σίγουρα δὲν διεκδικούμε τὸν τίτλο τῶν «γνησῶν», τῶν «ἀβεντικῶν», τῶν «προσπιστῶν», τῶν «τιμῶν» τῆς Βυζαντινῆς μουσικῆς.

Εἶμαστε ταπεινοὶ ἐρνάτες μῆς τέχνης και ἐπιστήμης, τῆς Ψαλτικῆς μας, ποὺ «ὡς Τέχνη εἶναι ὀπλοῦτα ἐλευθερία, ὡς ἀπόλυτὴ ἐκφραση και δημιουργία τοῦ πνεύματος».

Ἡ κιθαρίστῆς τῆς παράδοσης μῆς χωρεῖ ὀλους, ὅταν ὑπάρχει ἡ διέθεσις γιὰ ἐμμονὴ στὴν παράδοσι ἀλλὰ και ἡ ἀποδοχὴ ὄσων θετικῶν στοιχείων μὴ νὰ προσφέρει ἡ ἐρευνα ἢ ἡ ἀπόρριψις ὄσων μῆς μεταφέρθηκα λανθασμένα ὡς παράδοσι...

Μὲ ἐκτίμησι
Κωνσταντῶνος Αθ. Ἀγγελίδης,
Δάσκαλος τῆς Ψαλτικῆς Τέχνης